

Bezpečná práce s rozpouštědly

Návod pro bezpečnou práci v praxi

Tento dokument byl přeložen a upraven s povolením z původního dokumentu publikovaného Health & Safety Executive a je dostupný na <http://www.hse.gov.uk/pubns/indg273.pdf> nebo na poštovní adrese HSE Books, PO Box 1999, Sudbury, Suffolk CO10 2WA. Tel: 01787 881165 Fax: 01787 313995. Web: www.hsebooks.co.uk.

Autoři původní publikace a tohoto překladu nebudou zodpovídat za škody nebo jiné nároky a požadavky vzniklé použitím informací v něm obsažených.

UPOZORNĚNÍ

Jste-li vystaveni působení rozpouštědel, mohou ovlivnit vaše zdraví mnoha způsoby v závislosti na okolnostech. V některých případech velmi vážně.

Návod poskytuje důležité rady, jak se vyvarovat rizik při práci s rozpouštědly a výrobky, které je obsahují.

Najděte si čas k přečtení návodu.

Co je rozpouštědlo?

Celou řadu chemických látek, jsou-li používány k rozpouštění nebo ředění jiných látek a materiálů, nazýváme rozpouštědly. Používaná průmyslová rozpouštědla jsou často směsí několika látek. Mohou mít různé obchodní názvy.

Kde se rozpouštědla používají?

Pravděpodobně můžete být vystaveni působení rozpouštědel v následujících průmyslových odvětvích, kde je jejich použití široké.

- Strojírenství
- Stavebnictví
- Výroba chemických látek
- Tiskárny
- Gumárenství
- Výroba plastických hmot
- Farmaceutický průmysl
- Obuvnictví
- Textilní průmysl
- Potravinářský průmysl
- Dřevařský průmysl
- Čistírny
- Výroba nátěrových hmot
- Výroba tiskařských barev

Také se mohou vyskytovat v celé řadě výrobků:

- Čisticí a odmašťovací prostředky
- Odstraňovače nátěrů
- Nátěrové hmoty, laky a politury
- Lepidla
- Tiskařské barvy a odstraňovače tiskařských barev
- Pesticidy
- Toaletní potřeby

Jak mohou rozpouštědla ovlivnit zdraví?

Různá rozpouštědla mohou ovlivnit zdraví různými způsoby. Některé z krátkodobých účinků jsou:

- **dráždění očí, plic a pokožky,**

- bolesti hlavy,
- nevolnost,
- závratě,
- omámení.

Bezvědomí a dokonce smrt mohou způsobit vysoké koncentrace par rozpouštědel.

Při působení rozpouštědel se zvyšuje pravděpodobnost vzniku nehody (pracovního úrazu).

Můžete být také vystaveni dlouhodobým účinkům při opakovaném působení jednotlivých druhů rozpouštědel. Mohou se projevit dermatitidy. Jiné možné účinky na zdraví se mění podle toho, s jakými rozpouštědly pracujete.

Jakými cestami se mohou rozpouštědla dostat do organismu?

- Vdechováním par.
- Stykem s pokožkou.
- Požitím kapalných rozpouštědel.

Co se musí provést při předpokladu poškození zdraví

Myslíte-li si, že vaše zdraví je ovlivňováno prací s rozpouštědly, nebo nejsou přijata adekvátní opatření, pak je prvním krokem porada s bezpečnostním technikem, inspektorem BOZP nebo lékařem.

Předložte tento návod.

Jaká bezpečnostní opatření se musí používat?

- Čím více budeme mít informací o rozpouštědlech a bezpečnostní opatření budou dostatečná, tím bude práce bezpečnější. Proto je důležité získávání informací, školení a výcvik.
- Ujistěte se, že zaměstnavatel poskytuje detailní informace o možném nebezpečí používaných rozpouštědel, že zajistí potřebná bezpečnostní opatření a postupy k zamezení vzniku nehody (pracovního úrazu, nemoci z povolání).
- Seznamte se s bezpečnostním listem rozpouštědla, s označením na obalu a dodržujte uvedené pokyny. V případě potřeby požádejte zaměstnavatele o objasnění.
- Dotažte se, zda lze používat přípravky neobsahující rozpouštědla nebo rozpouštědla s menší mírou nebezpečí.

ZABRÁNĚNÍ PŮSOBENÍ PAR ROZPOUŠTĚDEL

- **Používejte** ventilační zařízení poskytovaná zaměstnavatelem k odvodu par rozpouštědla z pracovního prostředí.
- **Nahlaste** zaměstnavateli všechny poruchy ventilačních zařízení nebo ochranných prostředků.
- **Používejte** dýchací ochranné prostředky poskytnuté zaměstnavatelem. Uchovávejte ochranné prostředky v čistém prostředí. Ubezpečte se, že jsou čisté a v použitelném stavu.
- V maximální míře **používejte** přirozeného větrání otevřením dveří a oken.
- **Zabraňte** nežádoucímu vypařování rozpouštědel použitím minimálního množství, uzavíráním nádob víčky a používáním dobře těsnících nádob pro kontaminované odpady.
- Kontaminované čisticí materiály **nenechávejte** volně položené.

STYK S POKOŽKOU

- **Zabraňte** styku rozpouštědel a výrobků obsahujících rozpouštědla s pokožkou použitím vhodných osobních ochranných pracovních prostředků (rukavice, zástěra, ochranné brýle nebo ochranný štít), je-li to nezbytné.
- **Nepoužívejte** rozpouštědla k odstranění nátěrových hmot, mazadel atd. z pokožky.

OSTATNÍ OPATŘENÍ

- Při práci s rozpouštědly **nejezte ani nekuřte**.
- Po práci s rozpouštědly se před jídlem nebo kouřením řádně **umyjte**.
- **Nekuřte, nesvařujte, nepoužívejte** otevřený plamen v prostředí s výskytem par chlorovaných rozpouštědel, ze kterých se mohou uvolňovat vysoce toxické plyny.

Práce v uzavřených prostorech

Zaměstnavatel musí zkontrolovat, zda může být práce prováděna jiným způsobem a zda se lze vyhnout práci v uzavřených prostorách. Je-li práce v uzavřených prostorách nevyhnutelná, musí být dodržen bezpečný systém práce s odpovídajícími protihavarijními opatřeními.

Při práci v uzavřených prostorách jsou nezbytná speciální opatření k zabránění expozice rozpouštědly. Z uzavřených prostorů, např. z nádrží, prohlubní, nebo z dopravních prostředků nemohou páry rozpouštědel snadno unikát a mohou vytvářet velmi rychle nebezpečné a dokonce smrtelné koncentrace. Vyvarujte se vzniku par a plynů, které mohou být toxické, výbušné nebo hořlavé.

Obecně platí:

Nepoužívejte přípravky obsahující rozpouštědla, pokud prostředí není adekvátně odvětráváno, a je-li to potřebné, používejte vhodnou ochranu dýchacích cest.

Nevstupujte do uzavřených prostor s výskytem par rozpouštědel, pokud zaměstnavatel nezajistil bezpečnou práci vhodným odvětráváním, stanovením koncentrací v ovzduší nebo speciálními opatřeními.

ODPOVĚDNOST

Zaměstnavatel musí:

- **zhodnotit** rizika poškození zdraví při používání rozpouštědel a nezbytná bezpečnostní opatření;
- **zavést** preventivní opatření zabráňující expozici rozpouštědel, nebo když to nelze provést, zajistit kontrolu expozice;
- **zajistit** dodržování opatření, údržbu a kontrolu zařízení a dodržování postupu;
- **monitorovat** expozice a zajistit provádění předepsaných lékařských preventivních prohlídek;
- **informovat** zaměstnance o rizicích a opatřeních nezbytných k ochraně zdraví;
- **zajistit** výcvik používání osobních ochranných pracovních prostředků a dodržování bezpečnostních opatření.

Zaměstnanec musí:

- **spolupracovat** se zaměstnavatelem;
- **dodržovat** bezpečnostní opatření, **používat** poskytnuté osobní ochranné pracovní prostředky a hlásit jakékoliv jejich poškození;
- **podrobit se** předepsaným lékařským prohlídkám v souvislosti s vykonávanou prací.

Potřebujete-li další rady, kontaktujte Centrum pracovního lékařství Státního zdravotního ústavu, tel.: 267 082 658. Další informace rovněž poskytnou oddělení hygieny práce a oddělení toxikologie Krajských hygienických stanic.

V návodu jsou uvedeny informace o správné praxi, která není povinná, ale může pomoci při rozhodování, jak bezpečně pracovat s rozpouštědly.